

УДК 340.1

О. В. Патлачук

ОСНОВНІ ОЗНАКИ ДОКТРИН ПРИРОДООХОРОННОГО ПРАВА

Актуальність теми дослідження пов'язана з трьома факторами. По-перше, доктрина є вираженням певного роду правових ідей, концепцій, принципів, за допомогою яких відбувається розвиток юриспруденції. По-друге, доктрина є чинником упорядкування суспільних відносин і містить систему основоположних поглядів на державно-правові явища, може суттєво допомогти у визначенні напряму правової політики держави. По-третє, сьогодні в Україні чинне законодавство у сфері охорони природи не може ефективно боротися з випадками захоплення земель природо-заповідного фонду, знищення природних об'єктів, різкого скорочення чисельності флори та фауни, значних викидів небезпечних речовин в атмосферу, забруднення земель і водних об'єктів.

Однією з причин таких негативних явищ є недосконалість доктрин природоохоронного права, які були використані під час розроблення чинного законодавства в цій сфері. Виходячи із цього, необхідно розглянути зміст ознак доктрин, що дасть змогу створити нову сучасну модель доктрини природоохоронного права.

Аналіз публікацій показує наявність двох особливостей, що існують у дослідницькій літературі. З одного боку, загальнотеоретичні питання, пов'язані з доктринами, є об'єктом численних публікацій, до яких належать праці С. Алексеева, С. Бошно, А. Васильєва, Т. Гурова, Р. Давида, А. Зозулі, Д. Керімова, Є. Мадаєва, О. Мурашина, В. Нерсесянца, Ю. Оборотова, Н. Пархоменко, Р. Пузікова, П. Рабінювича, О. Скакун, Ю. Тихомирова. До другої групи належать праці, автори яких торкалися питань, пов'язаних із доктринами природоохоронного права. Це такі науковці, як В. Андрейцев, А. Андрушкявичус, А. Гетьман, І. Ігнат'єва, Лі Сін Мінь, Н. Малашева, А. Марціонас, Ю. Шемшученко.

Метою роботи є проведення дослідження основних ознак доктрин природоохоронного права.

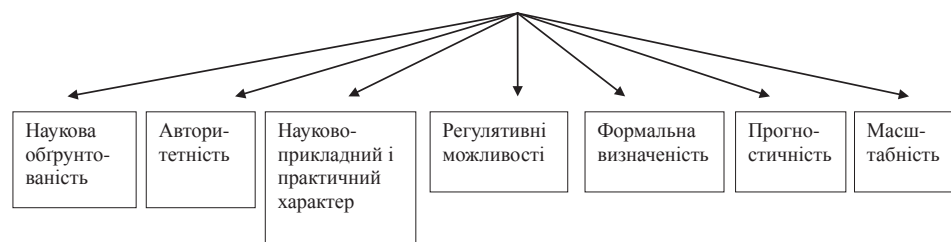
Для викладення матеріалів дослідження з метою аналізу змісту доктрин природоохоронного права треба виконати розгляд їхніх ознак, які характеризують різні сторони цієї категорії. Особливістю процесу формування доктрин природоохоронного права є, з одного боку, наявність тісного зв'язку з розробленням теоретичних положень стосовно збереження різних об'єктів природи від негативного впливу, а з іншого – практична спрямованість доктринальних положень на вдосконалення та підвищення ефективності чинного законодавства.

Як зазначає С. Бошно, необхідно звернути увагу на ту обставину, що під час вивчення особливостей природоохоронних доктрин недостатньо розглядати сутність зовнішнього боку, а треба враховувати також їх внутрішню та змістовну спрямованість [1]. Для повноти розуміння змісту доктрин природоохоронного права необхідно враховувати принцип історизму, який відображається в еволюції даної категорії на різних етапах розвитку суспільства. Наявний спектр уявлень про юридичну доктрину як цілісний феномен надмірно широкий, що перешкоджає формуванню

єдиних критеріїв їх виділення, узгоджених позицій стосовно їхніх функцій, принципів і регулятивних властивостей. За аналогією із систематизацією доктрин, що запропонував А. Васильєв, структура та зміст природоохоронних доктрин можуть бути конкретизовані на підставі низки ознак. До них вчений відносить наукову обґрунтованість, авторитетність, науково-прикладний та практичний характер, регулятивну можливість, формальну визначеність, прогностичність, масштабність (табл. 1). Виходячи із цього, наступним етапом дослідження є розкриття змісту кожної із цих семи ознак на прикладі доктрин природоохоронного права, які діяли в різні історичні періоди.

Таблиця 1

Основні ознаки доктрин природоохоронного права

І. Наукова обґрунтованість. Під час встановлення доктрин природоохоронного права варто приділити увагу основним законам природи, які є одним із факторів, що визначають їхній зміст.

У процес наукового обґрунтування доктрин суттєвий внесок зробило в 1866 р. Російське товариство заступництва тварин із філіями в Умані, Миколаєві, Харкові, Сімферополі, Севастополі, Житомирі, Чернігові, а також в Одесі, завданням яких була пропаганда ідей, гуманного ставлення до представників фауни. Однією з форм роботи цього товариства стали дитячі природоохоронні гуртки «Травневі союзи», які влаштовували весняні свята, випускаючи з кліток спійманих птахів.

Іншим важливим напрямом наукової роботи є діяльність Хортицького товариства охоронців природи, створеного 18 березня 1910 р., що мало за мету захист тварин, рослин, збереження природних об'єктів і пропаганду дбайливого ставлення до природи. Результатом діяльності товариства стало створення в 1914 р. розплідника, у якому зростали 175 ялин, 800 кущів троянд, 16 600 кущів жимолості й бирючини, 2 000 американських кленів, 16 000 інших дерев і чагарників. Надалі наукові розроблення цього напрямку увійшли в зміст ЗУ «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р., у якому ст. 30 регламентувала охорону рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин, а ст. 35 – порядок створення ботанічних колекцій. Хортицьке товариство вело контроль за дотриманням правил полювання на площі 7 300 навколишніх десятин (1 десятина = 1,1 га).

У дореволюційній Росії проводилося багато наукових досліджень щодо збереження птахів, доказом чого є створення в Києві орнітологічного товариства. Діяльність громадських організацій з охорони природи продовжилась в Україні після встановлення комуністичного режиму. Одним із прикладів такої діяльності було Всеукраїнське товариство захисту тварин і рослин, організоване в Харкові 15 лю-

того 1925 р., завданням якого був захист домашніх тварин від непосильної роботи, охорона комахоїдних птахів, а також садів, парків і лісів від шкідливих комах. До кінця 1920-х років відділення товариства діяли в Києві, Луганську, Сумах, Чернігові, Кременчуці, Дніпропетровську, Шахтах, Маріуполі.

Наступним напрямом природоохоронної діяльності стала охорона пам'яток природи, яку проводили громадські організації з метою збереження Асканії-Нової, кримських лісів, Конча-Заспи та ін. Одним із перших правових актів, виданих в УСРР, була спільна постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів «Про пам'ятки культури й природи» від 16 червня 1926 р., яка регламентувала питання збереження культурної спадщини, створення парків-пам'яток.

II. Авторитетність. Ця властивість полягає в тому, що доктрина є загально-визнаною чи добре відомою системою наукових поглядів, яка знаходить підтримку вчених і практиків. Виходячи із цього, видаються обґрунтованими погляди на доктрину, які асоціюються з науковою школою, авторитетними юристами та фахівцями суміжних сфер. Як правило, стають відомими не самі доктрини, а прізвища їхніх авторів, які пов'язані з такою доктриною.

Історичний розвиток доктрин природоохоронного права відбувався таким чином, що перші наукові праці в цій сфері стосувалися охорони землі. Так, у Радянському Союзі широку популярність отримала школа Л. Дембо, який займався питаннями історії розвитку земельного законодавства, пов'язаного з проблемами охорони цього ресурсу. Властивість авторитетності добре простежується на прикладі наукових праць О. Колбасова, який у своїх монографіях систематизував ідеї охорони довкілля та запропонував практичні заходи з їх реалізації. Наукові засади правової охорони природи розробляв М. Казанцев, який запропонував об'єднати природоохоронні норми права в одному акті з метою комплексного захисту природних ресурсів. Питання кодифікації та наукових підходів ужиття цього заходу розробляла Г. Полянська, з ім'ям якої пов'язана доктрина створення в СРСР єдиного закону про охорону природи. Дослідниця розробила у Всесоюзному науково-дослідному інституті радянського законодавства проект цього нормативно-правового акта. Наукові розроблення у сфері охорони лісів пов'язані з ім'ям В. Мунтяна, який запропонував низку наукових підходів стосовно обґрунтування захисту цього природного ресурсу та юридичної відповідальності за лісопорушення.

Здобуття Україною незалежності дало поштовх у розробленні питань, пов'язаних із міжнародним співробітництвом у природоохоронній сфері. Так, українська дослідниця Н. Малишова розглядала стан і перспективи впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття, провела аналіз і дала оцінку вимогам міжнародних договорів із питань збереження та невиснажливого використання біорізноманіття.

Наукові дослідження у сфері правової охорони природи, раціонального природокористування, відтворення об'єктів довкілля пов'язані з ім'ям А. Гетьмана, який став засновником Харківської школи. Цей учений розробляв методологічні засади дослідження охорони природи, історії цього наукового напрямку та проблеми кодифікації природоохоронного законодавства. Значний авторитет серед фахівців отримала Київська наукова школа правової охорони природи під керівництвом

директора Інституту держави та права ім. В.М. Корецького акад. Ю. Шемшученка. З ім'ям цього вченого пов'язана ідея створення Екологічного кодексу, у зміст якого мають увійти як єдиний комплекс усі напрями, пов'язані з правовою охороною природи.

Сучасний етап розвитку природоохоронних учень слід розглядати разом із тісним поєднанням природоохоронного та правового напрямів, що знайшло своє відбиття в еколого-правовому методі, який запропонував В. Петров. Такий метод правового регулювання спрямований на гармонізацію відносин суспільства та природи. Цей метод вводиться як поєднання загальноекологічного підходу з диференційованим, пооб'єктним, коли в правовому регулюванні використання кожного природного об'єкта здійснюється з позицій інтересів збереження цієї екосистеми з урахуванням особливості об'єкта.

III. Науково-прикладний і практичний характер. Завдяки наявності цієї властивості природоохоронна доктрина відрізняється від суто академічних досліджень, які дають незначні результати у використанні в практичній діяльності. Виходячи із цього, доктрина природоохоронного права є прикладною науковою теорією, що знайшла своє закріплення в законодавстві або практичній діяльності. За характером доктрини можуть бути різного рівня – від концептуальних теоретико-правових і практичних правових доктрин до розроблень, що містять правила вжиття окремих природоохоронних заходів, пов'язаних із різними об'єктами природи. До них належать екологічна експертиза, проведення моніторингу, формування, збереження та використання екомережі, екологічна стандартизація, введення Зеленої та Червоної книг України, порядок вирішення екологічних спорів, екологічне страхування. Доктрини природоохоронного права можуть містити теоретичне обґрунтування шляхів вирішення проблем охорони окремих об'єктів і мають реальну можливість впливати на управлінську діяльність.

Науково-прикладний характер мала доктрина, яка була в основі Постанови ЦК КПУ и РМ УРСР «Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів республіки» від 8 травня 1973 р. Так, у п. 2 Міністерство сільськогосподарства УРСР мало забезпечити виконання завдань з охорони та раціонального використання земель колгоспів, інших сільгоспідприємств, правильного використання отрутохімікатів, біологічних засобів боротьби зі шкідниками, а також контроль за рекультивацією земель.

Подальший розвиток наукових досліджень у сфері охорони природи та їх результати знайшли відображення в ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р., який визначає правові, економічні й соціальні доктринальні основи організації охорони навколишнього природного середовища. Практичне завдання цього закону полягає в регламентації відносин у сфері охорони, використання й відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів, унікальних територій і природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Доктринальні вчення з охорони природи пов'язані з юридичною відповідальністю, яка має за мету покарання винних, припинення та запобігання порушенням

законодавства у сфері природокористування й охорони навколишнього природного середовища, а також відновлення порушених прав власників природних ресурсів і природокористувачів, відновлення якості навколишнього природного середовища. Чинне природоохоронне законодавство ґрунтується на доктрині боротьби з правопорушеннями шляхом притягнення винних до адміністративної чи кримінальної відповідальності, а також відшкодування збитків, заподіяних природним об'єктам.

IV. Регулятивні можливості. Природоохоронні доктрини можуть впливати на суспільні відносини в цій сфері та визначають ті з них, що потребують свого регулювання. На підставі доктрин створюються нормативно-правові акти, які затверджуються органами державної влади різного рівня – Парламентом, Президентом, Урядом України, а також міністерствами, відомствами та їхніми підрозділами. Прикладом реалізації такого підходу є доктрини збереження земельних, водних ресурсів, надр, атмосферного повітря, об'єктів природно-заповідного фонду, фауни, лісів і рослинного світу, які знайшли відображення в кодексах і нормативно-правових актах, ухвалених у різні історичні періоди. Як вказує Е. Мадаєв [2, с. 57], регулятивний потенціал доктрини в сучасній правовій системі може бути реалізований за чотирма напрямками:

1) шляхом закріплення в законодавстві декларативних, дефінітивних норм і норм-принципів, які мають доктринальне походження. Так, на початковому етапі розвитку природоохоронного законодавства завдяки розумінню важливості збереження природи правовій охороні підлягали окремі об'єкти. У деяких лісах було заборонено полювання, зберігалися деякі види тварин, комах і рослинності, наприклад бобри, бджоли та окремі види цінних дерев. З часом норми звичаєвого права знайшли відображення в положеннях Руської Правди, пізніше у Статутах Великого князівства Литовського та в інших пам'ятках права. Так, правова охорона землі регламентувалася у Статуті ВКЛ 1588 р. – розділі 3 арт. 50 «Про обмін ґрунтами нашими з ґрунтами шляхетськими», у якому вказано про необхідність збереження та врахування якості ґрунтів під час їх заміни та передачі іншим власникам [3]. Аналогічним чином норми, пов'язані з охороною окремих природних об'єктів, увійшли до Соборного уложення 1649 р., «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р., російського імперського законодавства, нормативно-правових актів, ухвалених у перші роки радянської влади, у період тоталітаризму, часи існування УРСР та незалежної України;

2) шляхом видання документів політико-правового характеру, заснованих на доктринальних поглядах, теоретичних положеннях або концепціях. У колишньому СРСР політико-правові документи видавалися у формі спільних постанов ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, які мали характер не тільки правового акта, а й партійної директиви, що забезпечувало їх виконання партійними та господарськими органами. Прикладом такого документа була сумісна Постанова ЦК КПРС і РМ СРСР «Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів» від 29 грудня 1972 р., яка передбачала правову охорону земель, водних об'єктів, повітря, зелених зон міст, об'єктів природно-заповідного фонду. Іншим нормативно-правовим актом такої спрямованості стала Постанова ЦК КПРС та РМ СРСР «Про додаткові заходи щодо посилення охорони природи і поліпшення використання

природних ресурсів» від 1 грудня 1978 р., у якій перед органами державної влади ставилося завдання з розроблення довгострокової Державної програми охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів СРСР;

3) реалізація доктрин за допомогою актів офіційного тлумачення права на основі документів вищих судових інстанцій. Прикладом таких документів є постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля» від 10 грудня 2004 р. № 17. У змісті документа з'ясовуються поняття «істотна шкода, завдана природним об'єктам» та інші ознаки, що визначають настання кримінальної відповідальності за порушення у сфері охорони природи;

4) правозастосовна практика – знаходить свій вияв при вирішенні юридичних колізій, заповненні прогалин у законодавстві, використанні наданого законодавцем права суддівського розсуду. Це положення обґрунтовується тим, що в Кримінальному кодексі України 2001 р. у статтях, пов'язаних з охороною природних об'єктів, відсутнє роз'яснення таких понять, як «значна площа», «тяжкі наслідки», «тяжка шкода», «погіршення екологічного стану» тощо. У зв'язку із цим судді змушені звертатися до судової практики, праць учених-юристів, які містять доктринальне тлумачення цих понять. Таким чином, регулятивні властивості доктрини чітко простежуються у сфері природоохоронного законодавства, у якій ця категорія впливає на суспільні відносини за допомогою закріплення її положень у змісті ухвалених нормативно-правових актів.

В. Формальна визначеність. Згідно з поглядом С. Бошно, будь-яка наукова теорія, вчення, концепція, щоб набути ознак доктрини, має отримати зовнішню форму вираження у статтях, доповідях, замітках чи бути опублікованою у вигляді наукових праць [1]. Так, найдавнішою пам'яткою України, у якій містилися правила, прикмети, традиції використання природи, була Велесова книга. Згодом ці прикмети, правила та традиції перейшли в теорії, концепції, ідеї, принципи, які зайшли своє відображення в змісті нормативно-правових актів. Серед перших наукових статей, присвячених питанню охорони природи, слід назвати працю О. Колбасова «Радянське законодавство про охорону природи за 40 років». Продовження цього напрямку досліджень знайшло своє відображення в збірнику наукових статей за редакцією Г. Полянської «Охорона природи Російської Федерації в радянському законодавстві». Теоретичні підходи в охороні природи в Радянському Союзі розглядав В. Григор'єв («Правова охорона природи в СРСР»).

Історія природоохоронного законодавства стала предметом розроблень М. Казанцева в монографії «Правова природа в СРСР» 1967 р., а ухвалення союзними республіками законів охорони природи – темою досліджень О. Колотинської, яка підготувала монографію «Правова охорона природи в СРСР». Важливим напрямом досліджень став регіональний підхід, який знайшов відображення в працях Х. Шварца, Ю. Тютєкіна («Правова охорона природи Молдови», 1964 р.), Н. Ломсадзе («Правове регулювання природи в Грузинській РСР», 1964 р.), Н. Титової («Охорона природи Української РСР», 1965 р.), В. Мунтяна («Правова охорона природи Української РСР», 1966 р.), С. Константиної («Правова охорона природи в Казахській РСР», 1971 р.).

На початку 80-х років почали набувати актуальності проблеми, пов'язані з правом власності на природні ресурси. Чинне в СРСР законодавство розглядало природні ресурси як виключно загальнонародну власність, і вирішення цих питань стало темою праці А. Рябова «Охорона права державної власності на природні ресурси СРСР» (1982 р.).

VI. Прогностичність. Доктрина природоохоронного права дає можливість передбачити наслідки ухвалення нормативно-правових актів, прогнозувати основні тенденції, що впливають на структурну організацію та діяльність природоохоронної галузі. За допомогою норм звичаєвого права та нормативно-правових актів люди намагалися досягти такого результату, як збереження певної кількості тварин, птахів, риб, завдяки розумінню того, що наявність достатньої популяції дасть змогу їх використати та забезпечити себе їжею, одягом, будівничим матеріалом. У сучасних умовах на підставі доктрин природоохоронного права суспільство може вирішувати різні завдання в цій сфері й використовувати їх положення в діяльності державних органів та громадських організацій.

Доктринальні вчення стосовно охорони земель знайшли своє відображення в Постанові РМ УРСР «Про заходи з охорони ґрунтів і захисту лісонасаджень на території УРСР» від 12 вересня 1960 р. У першій її частині – «Обов'язковий для всіх землекористувачів мінімум заходів з боротьби з ерозією ґрунтів і відновлення родючості та продуктивного використання ерозованих земель в УРСР» – вирішувались природоохоронні питання. Друга ж – «Положення про державних контролерів з охорони ґрунтів і захисних лісонасаджень на території УРСР» – повністю присвячувалася вирішенню комплексу організаційних питань, пов'язаних із правовою охороною. Прогноз використання положень цього нормативного акта доводив можливість поліпшення умов збереження земельних ресурсів, захист їх від деградації, ерозії та забезпечення отримання високих урожаїв.

Практичною реалізацією прогностичної функції доктрин займалися фахівці, котрі готували Постанову КМУ «Державна цільова програма «Ліси України» на 2010–2015 рр.» від 16 вересня 2009 р. № 977, яка передбачала вжиття заходів щодо створення захисних лісових насаджень і полезахисних смуг. Виконання цієї постанови повинно сприяти зменшенню деградованих, малопродуктивних земель, привести до підвищення врожаю сільгоспкультур, зменшити антропогенний вплив на довкілля. Цілком зрозуміло, що за допомогою прогностичності можна вносити корективи та проводити оптимізацію організаційних структур, які займаються управлінням лісової галузі.

VII. Масштабність. Доктрини природоохоронного права можуть мати різний рівень охоплення відносин і ступінь регулятивних можливостей. Існують доктрини природоохоронного права, що вирішують широке коло питань галузі, а також доктрини, які розглядають другорядні проблеми цієї сфери. Розгляд наукової літератури показує наявність значної кількості різних доктрин, що відзначаються кількістю завдань, рівнем наукової обґрунтованості.

До великомасштабних доктрин у різні історичні періоди належали:

а) серія нормативно-правових актів, ухвалених у 1921 р. для боротьби з посухою;

- б) «Сталінський план перетворення природи» 1948–1953 рр.;
- в) серія постанов РМ СРСР, спрямованих на боротьбу з ерозією ґрунтів шляхом ужиття агротехнічних заходів у 1960–1972 рр.;
- г) затверджена Кабміном України Постанова «Про Концепцію збереження біологічного різноманіття України» від 12 травня 1997 р.;
- г) ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» від 24 травня 2012 р.

Розгляд масштабної серії актів, спрямованих на боротьбу з посухою, показав, що ці питання широко обговорювались на Всеросійській конференції РКП(б) 1921 «Про боротьбу з посухою». Іншим масштабним проектом стала доктрина, реалізована в сталінському плані перетворення природи, яка охоплювала значні за площею регіони РРФСР, Казахстану, а також південь України. Третій масштабний проект був пов'язаний з правовим регулюванням заходів боротьби з ерозією, що проводилася у степовій частині Радянської України та охоплювала майже 40% площі республіки. Згідно з цими актами передбачалося створення в кожному зі степових районів опорних пунктів, у яких зберігалася техніка, механізованих загонів, що вживали заходів із боротьби з ерозією. Четвертим масштабним проектом стала реалізація концепції збереження біорізноманіття, яка передбачала подальший розвиток системи природоохоронного та природоресурсного законодавства. Зокрема, необхідно розробити та ухвалити закони про рослинний світ та про рибне господарство, нормативно-правові акти щодо вдосконалення системи платежів. П'ятий масштабний проект пов'язаний з оздоровленням басейну річки Дніпро, який передбачав заходи відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та екологічного стану малих річок, будівництва і реконструкції групових водопроводів, запобігання виникненню аварійних ситуацій на них, ліквідації наслідків шкідливої дії вод, захисту населених пунктів, виробничих об'єктів і сільськогосподарських угідь.

Література

1. Бошно С. Доктрина как форма и источник права / С. Бошно // Журн. рос. права. – 2003. – № 12. – С. 70–79.
2. Мадаев Е. Доктрина в правовой системе Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Е. Мадаев. – М., 2012. – 254 с.
3. Статути Великого князівства Литовського : у 3 т. / [за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова.] – О. : Юрид. літ., 2004. – Т. III, кн. 2: Статут Великого князівства Литовського 1588 року. – 568 с.

Анотація

Патлачук О. В. Основні ознаки доктрин природоохоронного права. – Стаття.

У статті розглянуто зміст семи ознак доктрин природоохоронного права, до яких належать наукова обґрунтованість, авторитетність, науково-прикладний і практичний характер, регулятивні можливості, масштабність. Досліджено зміст природоохоронних доктрин, які розроблялися в різні історичні періоди та знайшли своє відбиття в нормативно-правових актах.

Ключові слова: природоохоронна доктрина, нормативно-правовий акт, право природокористування, кодифікація природоохоронного законодавства, природні ресурси.

Аннотация

Патлачук А. В. Основные признаки доктрин природоохранного права. – Статья.

В статье рассмотрено содержание семи признаков доктрин природоохранного права, к которым относятся научная обоснованность, авторитетность, научно-прикладной и практический характер, регулятивные возможности, масштабность. Исследовано содержание природоохранных доктрин, которые разрабатывались в разные исторические периоды и нашли свое отражение в нормативно-правовых актах.

Ключевые слова: природоохранная доктрина, нормативно-правовой акт, право природопользования, кодификация природоохранного законодательства, природные ресурсы.

Summary

Patlachuk A. V. The main features of environmental law doctrines. – Article.

The article deals with the content of seven doctrines of environmental law doctrines, which includes scientific validity, credibility, scientific, applied and practical, regulatory capabilities, scalability. It is shown the content of environmental doctrines, which developed in different historical periods and have found their form as the content of regulations.

Key words: environmental doctrine, legal act, law of nature, codification of environmental law, natural resources.